

ГЛОБАЛЬНІ ЧИННИКИ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ

Єременко А.В., кандидат економічних наук, ДННУ «Академія фінансового управління», Київ, Україна, andreyy@ukr.net, orcid.org/0009-0005-6177-838X

GLOBAL FACTORS OF THE INTERNATIONALIZATION OF INTANGIBLE ASSETS

Yeremenko A.V., Ph. D. (Economics), SESE «The Academy of Financial Management», Kyiv, Ukraine, andreyy@ukr.net, orcid.org/0009-0005-6177-838X

Постановка проблеми. Головною тенденцією економічного розвитку сьогодні є поглиблення міжнародного поділу праці і супроводжуючі його процеси інтернаціоналізації бізнесу. При цьому головним джерелом зростання економічного потенціалу стають не матеріальні і природні ресурси, а інноваційні та інтелектуальні засоби розвитку, засновані на використанні нових ідей та інтелектуальних ресурсів суспільства. Такі країни, як Норвегія, Канада, Німеччина, Ірландія та Австрія переорієнтували власну економіку на виробництво і використання сучасних знань, які на 50% і більше забезпечують зростання національного багатства. Фактично, це – виробництво інтелектуального продукту за рахунок реалізації наукового потенціалу. Наприклад, у США частка працівників, які безпосередньо виконують виробничі операції, становить менше 10,5%, у Франції – 12,4%, Нідерландах – 10,4%, Великобританії – 9,5%. Аналогічні пропорції характерні і для інших розвинених країн [1]. В сучасних умовах нематеріальні активи (далі НМА) використовуються і патентуються не тільки в межах однієї країни, але й у глобальному масштабі, і саме тому багато питань залишаються до кінця невирішеними.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Фундамент досліджень проблематики НМА та використання інтелектуальних ресурсів започаткували наукові праці В. Вернерфельта, Р. Румельта [2], Е. Брукінга [3], Дж. Барні [4] та ін. Значний внесок у розроблення методологічних засад і практичних рекомендацій щодо НМА зробили такі зарубіжні та вітчизняні науковці, як Х. Ітама [5], О. Бутнік-Сіверський [6], О. Мендрул [7] та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну кількість вітчизняних і зарубіжних публікацій, не було проведено достатньо поглиблених досліджень стосовно такої визначної складової в системі науково-теоретичних засад з управління нематеріальними активами, що, в першу чергу, стосуються системи регулювання їх прав на міжнародному рівні, розходженням електронних і фізичних кордонів окремих країн, відсутністю зв'язку між системами їх реєстрації, територіальній обмеженості патентних прав та суттєвих відмінностях правил патентування в різних країнах, необхідність захисту від недобросовісної конкуренції, регулюванням прав власності на результати досліджень і з розподілом майбутніх гонорарів, явищами нелегальної передачі технологічно чи організаційно важливої інформації.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає в поглибленні на основі аналізу процесів інтернаціоналізації нематеріальних активів в контексті їх глобалізації і інформатизації та розробці пропозицій виявлення механізмів створення конкурентних переваг на світових ринках щодо підвищення ефективності міжнародної торговельно-економічної діяльності.

Виклад основного матеріалу.

Самий зміст поняття «нематеріальні активи», його структура постійно розширюються та якісно оновлюються. Відносини, що виникають у зв'язку з цим, тісно пов'язані з процесом інтернаціоналізації бізнесу. При чому, не лише в сенсі об'єкту цих відносин, але й їх регулювання, застосування нетрадиційних підходів до забезпечення прав власності. В цих умовах особливе значення набуває наявність достатньо розвинутої системи регулювання їх прав на міжнародному рівні. Останнє особливо актуальне, якщо взяти до уваги, що інтенсифікація міжнародних торговельно-економічних відносин тісно пов'язана з використанням глобальних інформаційних структур, в яких поняття національних кордонів досить умовно. Дійсно, інформація, що розміщена в глобальних мережах, і особливо в Інтернет, стає доступною одночасно користувачам всіх країн світу, в яких регулювання прав виконується згідно з національним і не завжди адекватним законодавством. Розходження електронних і фізичних кордонів окремих країн створює негативні юридичні проблеми для існуючої системи регулювання їх прав.

Відсутня також єдина точка зору стосовно регулювання прав нетрадиційних об'єктів НМА. Так, на сьогодні розвинені країни суттєво розширили перелік об'єктів патентування. Ще 40 років тому неможливо було увявити собі патенти на об'єкти біотехнології, 30 років тому не патентувалися комп'ютерні програми, 25 років тому – методи підприємництва, проте сьогодні це стає можливим у дедалі більшій кількості країн. Такі тенденції викликають суперечки, оскільки не вирішено принципове питання про прийнятність патентування нематеріальних об'єктів (програмне забезпечення, методи ведення бізнесу). Існують побоювання, що це призведе до монополізації життєво важливих знань та ідей крупними компаніями і транснаціональними корпораціями, що завдасть шкоди найменш розвиненим країнам. Але досвід не підтверджує цих пересторог. Регулювання прав нових розробок відкриває доступ науково-технічній спільноті до найсучасніших знань. Своєю чергою, заборона користуватися запатентованими технологіями змушує конкурентів розробляти нові рішення, які вдосконалюють або обходять існуюче.

Треба зазначити, що в умовах глобалізації економіки та стрімкого збільшення обсягів міжнародної торгівлі різко зросла комерційна привабливість таких об'єктів НМА, як товарні знаки, фірмові найменування, промислові зразки та інші засоби індивідуалізації товарів та послуг. Вони необхідні для підприємств під час розробки ділової стратегії, що дозволяє ідентифікувати, рекламувати і ліцензувати свої товари чи послуги на ринку і відрізнити їх від аналогічних товарів чи послуг своїх конкурентів, створюючи тим самим довіру і лояльність покупців. Вартість глобальних брендів на сьогодні досягає сотні мільярдів доларів США. Так, з 1995 по 2015 рік частка ринкової вартості НМА зросла з 68% до 84%. COVID-19 прискорив тенденцію до збільшення частки вартості НМА, причому зараз НМА становлять 90% ринкової вартості S&P500 [8].

Виникнення інтернаціональних бізнес-структур пов'язано із застосуванням телекомунікаційних технологій. Саме це обумовлює ще один аспект інтернаціоналізації НМА – використання товарних знаків та фірмових найменувань в доменних іменах, які по суті є тільки засобами індивідуалізації сайтів в інформаційних системах.

З розвитком Інтернет почастишали конфлікти між власниками доменних імен та товарних знаків, що обумовлено відсутністю зв'язку між системами їх реєстрації. Система реєстрації товарних знаків контролюється відповідними державними установами згідно з національним принципом. Це означає, що правовласники товарних знаків мають охоронятися тільки в межах країни.

Система доменних імен, як правило, контролюється неурядовою установою без певних функціональних обмежень і розрахована на присутність в глобальному кіберпросторі. Різниця в системах реєстрації є передумовою кіберсквотингу, сутність якого полягає в використанні при реєстрації доменних імен товарних знаків, що належать іншим фізичним або юридичним особам. Ці протиправні дії дозволяють скористатись діловою репутацією конкурента або в подальшому продати зареєстрований домен. Розташування сайтів в комп'ютерних мережах, які є екстериторіальними, відносить питання правомірності використання товарних знаків в доменних іменах до компетенції міжнародних норм щодо регулювання прав НМА.

Загострення конкуренції на світовому і внутрішньому ринках породили особливу тактику і стратегію компаній, для яких нагромадження, резервування і своєчасне використання інновацій стало пріоритетним завданням у боротьбі за ринки. Сьогодні успіх компаній визначається не стільки масштабом виробництва, скільки здатністю до відновлення номенклатури виробів відповідно до вимог ринку. Світова практика переконливо свідчить, що найбільш конкурентоспроможні компанії мають власні науково-дослідницькі структури та підрозділи, що займаються інноваційною діяльністю, яка впроваджується у виробництво в тій послідовності і з тими термінами, що диктуються поточною і перспективною кон'юнктурою. Тому можна зробити висновок, що вихідний імпульс до відновлення технологій і товарної номенклатури закладений у сфері виробництва та торгівлі інтелектуальною продукцією, що є каталізатором безупинного зростання світової економіки.

Одним із чинників істотного поширення сфери інтелектуального виробництва в умовах глобалізації слід вважати активізацію винахідницької діяльності і як наслідок цього різке збільшення числа патентів виданих в різних країнах. Так, за словами віце-президента Коаліції захисту прав інтелектуальної власності (CIPR), щороку в більшості країн спостерігається зростання обсягів подання заявок та реєстрації об'єктів промислової власності в середньому на 20%. Це обумовило загальну тенденцію до зростання обсягів світового ринку НМА, провідне місце на якому належить торгівлі ліцензіями. Ілюстрацією цього може бути той факт, що звіт про найкращих світових ліцензіарів License Global за 2023 рік містить 278 мільярдів доларів роздрібних продажів від найбільших світових брендів, Disney, Dotdash Meredith, Authentic Brands Group, Warner Bros., Pokémon, Hasbro, NBCUniversal, Mattel, Bluestar Alliance і WHP Global [9].

Глобалізація торговельно-економічних відносин загострює проблему міжнародного патентування. Основні труднощі полягають в територіальній обмеженості патентних прав та суттєвих відмінностях правил патентування в різних країнах. Територіальна обмеженість означає, що будь-яка особа з іншої країни може використати винахід, отримавши інформацію про нього неофіційним шляхом або зробивши відкриття паралельно. Для запобігання цьому необхідне патентування у всіх країнах, які зацікавлені в його використанні або потенційно можуть повторити винахід. Що стосується розбіжностей систем патентування в різних країнах, то мова йде про такі моменти як видача патенту першому замовнику чи першому винахіднику, терміни подання заявки і терміни дії патентів. Різні терміни дії патентів в країнах, де розташовані міжнародні бізнес-структури, ведуть до матеріальних збитків. Сполучені Штати унікальні в підході до надання патентних прав: патентні права надаються «першому винахіднику», а не «першому заявнику», як це відбувається в інших країнах. Відповідно в країні діє унікальна система «зйткнення заявок», яка використовується для того, щоб визначити, яка сторона була першим винахідником.

Якщо в інших розвинених країнах головною метою цієї системи є забезпечення права власності, то в Японії найважливіша задача – забезпечення суспільної корисності. У зв'язку з цим у країні першочергова увага приділяється практичному використанню інновацій. Правові норми фактично дають можливість «обходу» патенту, що блокує використання новітньої технічної розробки; виявляється підтримка японським компаніям, що удосконалюють закордонні технології.

Наведене свідчить, що інтернаціоналізація ринків та виникнення міжнародних бізнес-структур, а також зобов'язання країн за Угодою про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (Угода ТРІПС) [10] гармонізувати національні системи НМА вимагають подальшого вдосконалення міжнародної патентної системи. Істотні кроки в цьому напрямку були зроблені за допомогою Договору про патентну кооперацію (РСТ) [11], метою якого стало спрощення та підвищення ефективності та економічності раніше існуючих засобів одержання патентної охорони в різних країнах. Цей договір є угодою про міжнародне співробітництво в галузі подачі, пошуку та попередньої експертизи патентних заявок та розповсюдження технічної інформації, що міститься в заявках.

Подана міжнародна заявка стає об'єктом «міжнародного пошуку», який може здійснюватися одним з національних патентних відомств, яким надано статус міжнародного пошукового органу, а також Європейським патентним відомством. Результатом такого пошуку є підготовка «звіту про міжнародний пошук», тобто переліку посилань на опубліковані патентні документи, які можуть впливати на патентоспроможність винаходу за міжнародною заявкою [12].

Ще у 2003р. було запущено програмне забезпечення РСТ-SAFE. Це програмне забезпечення дозволяє заявникам по РСТ подавати свої заявки в електронній формі через надійний зв'язок в Інтернет. Реформа системи, відомої за назвою «Система міжнародної патентної класифікації» (МПК), забезпечить послідовність результатів пошуку і їхнє взаємне визнання відомствами промислової власності [13].

Подальшій інтернаціоналізації НМА і гармонізації міжнародно-економічних відносин сприяв Договір про патентне право (PLT) [14]. Цей договір спрощує формальності і раціоналізує процедури стосовно національних і регіональних патентних заявок. Зокрема, PLT спрощує вимоги до дати подачі, встановлює стандартний набір формальних вимог, передбачених вимогами в РСТ, передбачає стандартні бланки, спрощені процедури у відомствах, засоби для запобігання ненавмисної втрати прав і основні принципи електронної подачі заявок. Таким чином, користувачі патентної системи зможуть спиратися на передбачувані і прості процедури подачі національних і регіональних патентних заявок і підтримку в силі патентів у всіх країнах-учасниках.

Інтернаціоналізація НМА має й негативні наслідки. Мова йде про необхідність захисту від недобросовісної конкуренції, одним з проявів якої є значне поширення торгівлі фальсифікованими товарами. Причому останнє пов'язане з використанням новітніх науково-технічних розробок в галузі вдосконалення засобів запису і відтворення звуку і зображень, копіювання та передачі інформації.

Випуск фальсифікованої продукції і порушення прав НМА прийняли величезні масштаби. У країнах Азії, Африки і Латинської Америки виникли цілі галузі, засновані на нелегальному використанні «ноу-хау» і товарних знаків. У промислово розвинених країнах «піратство» прийняло більш витончені форми. Відбувається активне «полювання» за промисловими й іншими підприємницькими секретами, що згодом втілюються в технічні новинки конкуруючих фірм. Обіг незаконного тиражування комп'ютерних програм, аудіо- і відеопродукції на міжнародному ринку експерти порівнюють з розмірами їхніх легальних продажів.

Особливо негативно порушення прав НМА позначається на найбільш передових і наукомістких галузях, що вимагають значних витрат на проведення наукових досліджень.

Контрафактна (підроблена) продукція, що має більш низьку ціну, витісняє з ринків товари самих розробників технологій, послабляючи моральні і матеріальні стимули для подальших досліджень.

Інтернаціоналізацію НМА супроводжує також поява нетрадиційних об'єктів, їх використання в нових аспектах, трансформація існуючих відносин, що виникають при створенні об'єктів НМА.

Ще одним чинником інтернаціоналізації НМА слід вважати зміни, пов'язані з регулюванням прав власності на результати досліджень і з розподілом майбутніх гонорарів чи доходів. Ці зміни виникли в останній час в зв'язку з тим, що, як правило, в міжнародних компаніях НМА створюється колективом авторів, тобто має місце колективна інтелектуальна діяльність. Крім того, джерелом фінансування робіт частіше є не лише власні кошти автора (авторів), а кошти державного бюджету або юридичних осіб, які є замовником досліджень. В даній ситуації слід чітко визначити статус автора (авторів) та власника результатів інтелектуальної діяльності, а також роль інвестора, оскільки характер економічних інтересів вказаних суб'єктів є суперечливим.

Замовник-інвестор, що захищає свої фінансові інтереси, претендує бути власником виконаних досліджень. В цьому разі виключена можливість використання конкурентами результатів робіт, що були їм профінансовані. В той же час творець (творці) інтелектуальних продуктів зацікавлені в монопольному володінні правом на результати своєї діяльності і наданні інвестору тільки права на ліцензію. Автор вважає, що право власності на створену інтелектуальну власність повинно належати юридичній особі, яка фінансує роботу згідно договору-замовленню, а безпосередній творець інтелектуального продукту повинен придбати авторські права.

Відсутність ясності і чіткості в позиціях сторін у розподілі прав власності й обов'язків безпосередньо при створенні об'єктів НМА може призвести до значних фінансових витрат та інших правових наслідків при комерціалізації інноваційної продукції. Крім того, треба забезпечити одержання справедливої винагороди за використання НМА, оскільки надзвичайно поширеними стають випадки практично безкоштовної передачі НМА більш досвідченим в інноваційному бізнесі партнерам. Тому вже на стадії укладання договорів про створення науково-технічної продукції необхідно залучати юристів, що спеціалізуються в галузі охорони і комерційного використання НМА. Можна зробити висновок, що як в різних країнах, так і в межах однієї країни, є суттєві розбіжності в розподілі гонорарів за використання НМА. Зазначене є значною перешкодою на шляху гармонізації національних законодавств щодо НМА.

Суттєвим чинником інтернаціоналізації НМА є глобальна інформатизація всіх сфер сучасного життя. В першу чергу, це стосується міжнародного бізнесу, ефективність якого залежить від використання інформаційних систем та глобальних комп'ютерних мереж. Електронний бізнес та електронна торгівля засновано на новітніх технологіях, які є по суті об'єктами інтелектуальної власності. Проілюструємо ці зауваження. Менеджмент будь-якої міжнародної компанії, що займається виробництвом чи торговельними операціями, пов'язаний з переробкою значних обсягів інформації, яка повинна бути достовірною та оперативною. Останнє можливе лише за умови застосування комп'ютерних інформаційних систем, в базах даних яких зберігаються відомості, що необхідні для прийняття персоналом відповідних адміністративно-управлінських рішень. Ця інформація, яка є продуктом інтелектуальної праці, включає дані про ринкову кон'юнктуру (маркетингові дослідження), характер виробничих процесів, фінансовий стан, організаційно-адміністративні особливості компанії і являє собою комерційну таємницю. Якщо врахувати, що локальні та корпоративні мережі практично всіх міжнародних компаній інтегровані в Інтернет, то створюються реальні умови для неправомірного використання конкурентами відомостей, що являють собою комерційну таємницю.

Так, в останні десятиліття значного поширення набули явища нелегальної передачі технологічно чи організаційно важливої інформації, здебільшого у формі промислового шпигунства і піратства. З різних джерел відомо, що до 1/3 зарубіжних служб маркетингу та крупних дослідно-конструкторських підприємств і корпорацій так чи інакше займаються промисловим шпигунством [15].

Інформація розміщена в базах даних є об'єктом ІВ, на яку, як і на програмні продукти, відповідно до Бернської конвенції розповсюджуються лише норми авторського права. Проте, в розвинених країнах практикується системний підхід щодо охорони комп'ютерних програм і баз даних, який включає можливість їх захисту патентним законодавством. Слід також додати, що охорону інтелектуальної власності в інформаційному середовищі тільки правовими методами на сьогодні неможливо вважати достатньою. Це пояснюється можливістю порушувати конфіденційність та/або навіть цілісність бази даних без відома її власника. В результаті притягнути до відповідальності правопорушника, навіть якщо він буде встановлений, практично неможливо,

наслідком чого є порушення права на комерційну таємницю. Можна зробити висновок, що захист інформації повинен реалізовуватись комбінацією правових та криптографічних методів.

Проведений аналіз дозволяє виділити наступні чинники інтернаціоналізації НМА: підвищення темпів розвитку інноваційної діяльності; загострення міжнародної конкуренції; інтенсифікація інноваційної діяльності та підвищення ролі НМА компаній; інформатизація суспільства; поглиблення міжнародного поділу праці та збільшення кількості бізнес-структур, що розташовані на територіях декількох країн; зміни в характері процесу створення об'єктів НМА, а саме використання колективної творчої праці, профінансованої транснаціональними корпораціями або державою (рис. 1). Зазначені вище чинники мають конкретні характерні прояви інтернаціоналізації НМА. Аналіз дозволяє поділити їх на дві групи: макрорівневі, тобто прояви інтернаціоналізації НМА, які мають бути враховані під час формування національної торгової політики та реалізації стратегії взаємовідносин країни з відповідними міжнародними організаціями; мікрорівневі, які мають бути враховані під час розробки стратегій виходу національних фірм на зарубіжні ринки та розвитку міжнародної діяльності.

Аналіз даних (рис. 1) показує, що інтернаціоналізація НМА відбувається на макро- та мікрорівнях. Макрорівневі прояви визначають торговельну політику країн світу, а мікрорівневі – відносини між суб'єктами господарської діяльності, що відбуваються як в межах країни, так і на її зовнішніх ринках. До характерних проявів інтернаціоналізації НМА на макрорівні слід віднести: наявність об'єктів НМА, що одночасно підпадають під юрисдикцію країн з різними нормативно-правовими системами; збільшення обсягів трансферу прав НМА; розвиток міжнародного ринку ліцензій; виникнення нових об'єктів НМА (програмні продукти, бази даних, доменні імена), правовий статус яких не визначений однозначно на рівні міжнародних угод в галузі охорони НМА; зростання кількості міжнародних договорів та угод з охорони НМА; гармонізація національних законодавств з нормами і положеннями міжнародних угод та конвенцій в сфері НМА; формування пріоритетності СОТ у регулюванні торговельних аспектів прав НМА. На мікрорівні належать такі прояви: поширення практики недобросовісної конкуренції, а саме розповсюдження контрафактної продукції та неправомірне збирання, розголошення і використання комерційної таємниці; інтенсифікація винахідницької діяльності; прискорення комерціалізації НМА; підвищення значущості товарних знаків та фірмових найменувань; збільшення кількості та різноманітності наукомістких, високотехнологічних товарів та послуг при одночасному скороченні терміну їх життєвого циклу; прискорення реакції виробництва на виклики ринку щодо зростання попиту на інтелектуальну продукцію; проблема визначення автора / власника НМА, а також співвідношення їх прав під час розподілу гонорарів та прибутків.

Висновки. Таким чином, можна зробити висновок, що характер та тенденції розвитку сучасної світової економічної системи в контексті її глобалізації та інформатизації суттєво впливають на процеси інтернаціоналізації НМА. Дослідження цих процесів та виявлення механізмів створення конкурентних переваг на світових ринках НМА можуть бути корисними під час розробки рекомендацій щодо підвищення ефективності міжнародної торговельно-економічної діяльності.

Особливості сучасного економічного середовища і, перш за все, його глобалізація супроводжуються змінами в галузі інтелектуальної діяльності в напрямку її інтернаціоналізації. Виявлення та систематизація чинників інтернаціоналізації НМА дозволили виділити дві групи їх проявів на макро- та мікрорівнях. Перші можуть бути використані при створенні та проведенні активної торгової політики країни, другі – вказують доцільні напрями розробки стратегії міжнародної діяльності окремих підприємств.

Одночасно з глобалізацією суттєві зміни в концепції НМА викликало застосування інформаційно-комунікаційних технологій у всіх сферах життєдіяльності суспільства. Використання сучасних правових норм не може гарантувати достатній рівень правового забезпечення НМА, особливо при їх розміщенні в інформаційному середовищі. Це вимагає необхідності адаптації НМА до умов інтернаціоналізації торговельної діяльності.

Усвідомлення значущості НМА підприємств та необхідності впровадження новітніх розробок і технологій змушують постійно вести моніторинг останніх науково-технічних досягнень, що стимулює процеси їх комерціалізації. Світова практика свідчить, що найбільш конкурентоспроможні суб'єкти господарювання мають власні науково-дослідні структури, що займаються інноваційною діяльністю, яка впроваджується в бізнес в тій послідовності і з тим терміном, що диктується поточною та перспективною кон'юнктурою.

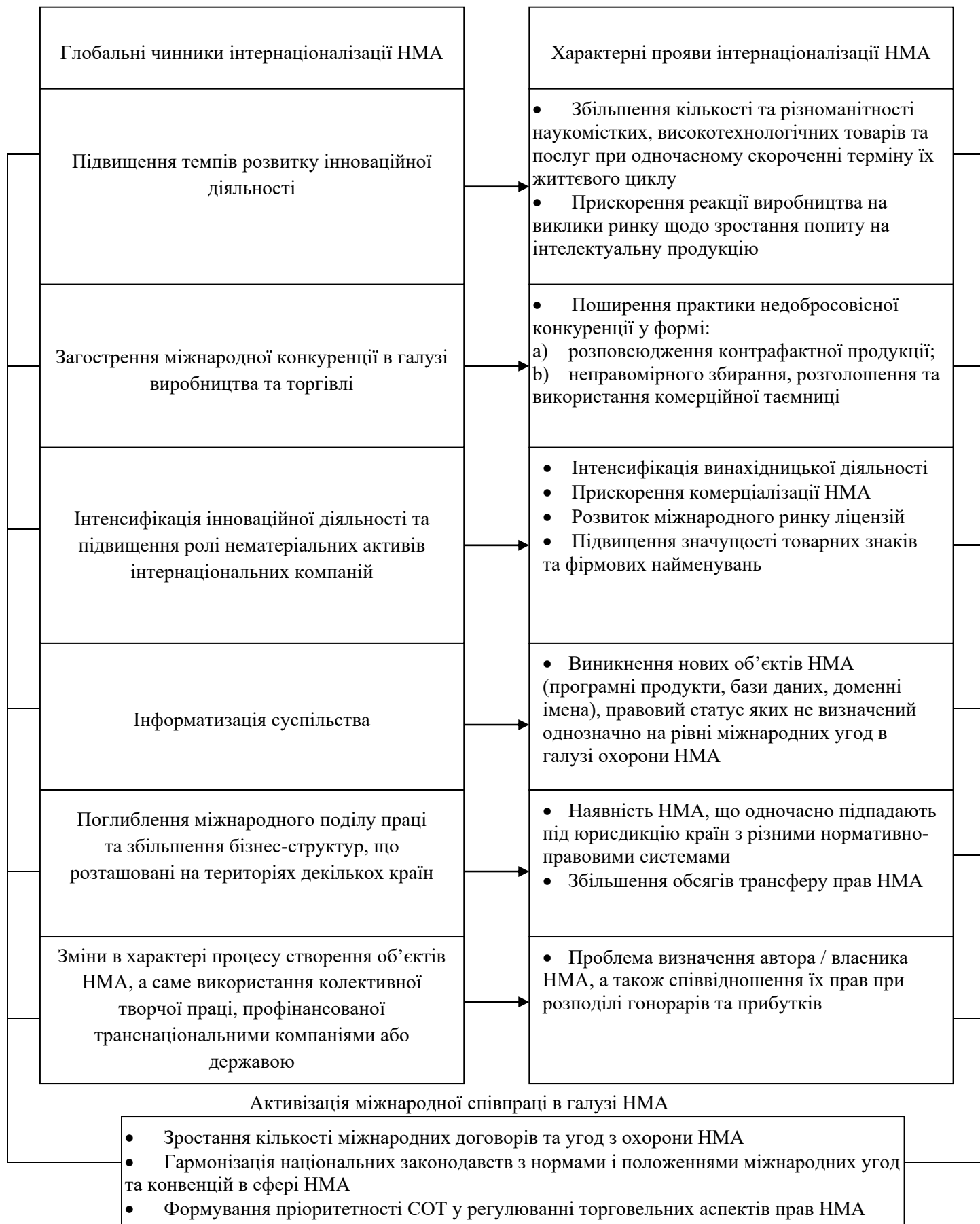

Рисунок 1 – Глобальні чинники та характерні прояви інтернаціоналізації НМА (джерело: складено автором)
 Figure 1 – Global factors and characteristic manifestations of the internationalization of intangible assets
 (source: compiled by the author)

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Global manufacturing scorecard: How the US compares to 18 other nations. URL: <https://www.brookings.edu/articles/global-manufacturing-scorecard-how-the-us-compares-to-18-other-nations/> [In English].
2. Wernerfelt B. A resource-based view of the firm: Ten years after / B. Wernerfelt // *Strategic Management Journal*. – 1984. – 16 (3). – P. 171-174.
3. Brooking Annie. *Intellectual Capital: Core Assets for the Third Millenium Enterprise*. London, Boston (Mass.): International Thomson Business Press: ITP International Thomson Pub., 1997. 288p.
4. Barney J.B. Firm resources and sustainable competitive advantage / J.B. Barney // *Journal of Management*. – 1991. – № 17. – P. 99-120.
5. Hiroyuki Itami *Mobilizing Invisible Assets* / Itami Hiroyuki, Thomas W. Roehl // *Harvard University Press*,. – 1991. – 200 p.
6. Підпригора О.А. *Право інтелектуальної власності: Академічний курс : підручник для студ. вузів / О.А. Підпригора, О.Б. Бутнік-Сіверський, В.С. Дроб'язко та ін.; за ред. О.А. Підпригори, О.Д. Святоцького. – 2-е вид., перероб. та доп. – К. : Ін Юре, 2004. – 672 с.*
7. Мендрул О.Г. *Оценка стоимости нематериальных активов / О.Г. Мендрул, В.С. Ларцев. – К. : ООО «Полиграф-Информ», 2004. – 264 с.*
8. Ocean Tomo LLC, *Annual Study of Intangible Asset Market Value* Ocean Tomo, LLC. URL: <https://oceantomo.com/intangible-asset-market-value-study/>.
9. *The Top Global Licensors Report 2023*. URL: <https://www.licenseglobal.com/rankings-lists/top-150-leading-licensors>.
10. Верховна Рада України: веб-сайт. Додаток 1С до Угоди про заснування Світової організації торгівлі. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018#Text.
11. World Intellectual Property Organization: web-site. Patent Cooperation Treaty (PCT). URL: <https://www.wipo.int/wipolex/en/text/488122>.
12. Мельник О.М. *Проблеми охорони прав суб'єктів інтелектуальної власності в Україні. – Харків: Вид-во Національного університету внутрішніх справ, 2002. – 362с.*
13. PCT 2005 Celebrating 1 Million Applications // *WIPO Magazine*. – 2005. – №1. URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_121_2005_01.pdf.
14. World Intellectual Property Organization: web-site. Patent Law Treaty. URL: <https://www.wipo.int/wipolex/en/text/288996>.
15. Білорус О., Скаленко О., Ярова Н. *Можливості та шляхи інтеграції України у світовий ринок інтелектуальних продуктів // Економічний часопис-XXI. – 2002. – №1. – С. 15-20.*

REFERENCES

1. Global manufacturing scorecard: How the US compares to 18 other nations. URL: <https://www.brookings.edu/articles/global-manufacturing-scorecard-how-the-us-compares-to-18-other-nations/> [In English].
2. Wernerfelt B. A resource-based view of the firm: Ten years after / B. Wernerfelt // *Strategic Management Journal*. – 1984. – 16 (3). – P. 171-174.
3. Brooking Annie. *Intellectual Capital: Core Assets for the Third Millenium Enterprise*. London, Boston (Mass.): International Thomson Business Press: ITP International Thomson Pub., 1997. 288p.
4. Barney J.B. Firm resources and sustainable competitive advantage / J.B. Barney // *Journal of Management*. – 1991. – № 17. – P. 99-120.
5. Hiroyuki Itami *Mobilizing Invisible Assets* / Itami Hiroyuki, Thomas W. Roehl // *Harvard University Press*,. – 1991. – 200 p.
6. Podopryhora O.A. *Intellectual property law: Academic course: textbook for students. universities / O.A. Podopryhora, O.B. Butnik-Siverskyi, V.S. Drobyazko and others; under the editorship O.A. Podoprygory, O.D. Sviatotsky – 2nd ed., revision. and additional - K.: In Yure, 2004. - 672 p.*
7. Mendrul O.H. *Estimation of the value of intangible assets / O.G. Mendrul, V.S. Lartsev. - K.: Polygraph-Inform LLC, 2004. - 264 p.*
8. Ocean Tomo LLC, *Annual Study of Intangible Asset Market Value* Ocean Tomo, LLC. URL: <https://oceantomo.com/intangible-asset-market-value-study/>.
9. *The Top Global Licensors Report 2023*. URL: <https://www.licenseglobal.com/rankings-lists/top-150-leading-licensors>.

10. Verkhovna Rada of Ukraine: website. Annex 1C to the Agreement Establishing the World Trade Organization. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018#Text [In Ukrainian].
11. World Intellectual Property Organization: web-site. Patent Cooperation Treaty (PCT). URL: <https://www.wipo.int/wipolex/en/text/488122> [In English].
12. Melnyk O.M. Problems of protecting the rights of intellectual property subjects in Ukraine. - Kharkiv: Publication of the National University of Internal Affairs, 2002. - 362p.
13. PCT 2005 Celebrating 1 Million Applications // WIPO Magazine. – 2005. – №1. URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_121_2005_01.pdf.
14. World Intellectual Property Organization: web-site. Patent Law Treaty. URL: <https://www.wipo.int/wipolex/en/text/288996> [In English].
15. Bilorus O., Skalenko O., Yarova N. Possibilities and ways of integration of Ukraine into the world market of intellectual products // Economic Journal-XXI. – 2002. – No. 1. - P. 15-20.

РЕФЕРАТ

Єременко А.В. Глобальні чинники інтернаціоналізації нематеріальних активів / А.В. Єременко // Вісник Національного транспортного університету. Серія «Економічні науки». Науковий, науково-виробничий журнал. – К.: НТУ, 2024. – Вип. 2 (59).

Стаття присвячена обґрунтуванню науково-теоретичних засад та провідних чинників впливу в системі управління нематеріальними активами при характерних проявах інтернаціоналізації.

Об'єкт дослідження – процеси формування нематеріальних активів в контексті їх інтернаціоналізації щодо створення конкурентних переваг.

Мета роботи – поглиблення на основі аналізу процесів інтернаціоналізації нематеріальних активів в контексті їх глобалізації і інформатизації та розробці пропозицій виявлення механізмів створення конкурентних переваг на світових ринках щодо підвищення ефективності міжнародної торговельно-економічної діяльності.

Метод дослідження – теоретичне та аналітичне обґрунтування процесів, пов'язаних з інтернаціоналізацією нематеріальних активів.

Завдання забезпечення стабільності у всіх важливих для підприємства процесах і видах діяльності є неодмінною умовою його ефективного функціонування, визначальна роль в якому належить саме нематеріальним активам, тобто тій частині активів підприємства які складають більше 90% його вартості. В статті на основі більш поглибленого дослідження базисних науково-теоретичних засад та аналітичних розрахунків щодо інтернаціоналізації нематеріальних активів, виділено дві групи їх проявів на макро- та мікрорівнях. Перші можуть бути використані при створенні та проведенні активної торгової політики країни, другі – вказують доцільні напрями розробки стратегії міжнародної діяльності окремих підприємств. Автором також наведені глобальні чинники та характерні прояви інтернаціоналізації нематеріальних активів.

Результати статті можуть бути використані вітчизняними підприємствами будь-якої галузі для розробки рекомендацій щодо підвищення ефективності міжнародної торговельно-економічної діяльності за рахунок нематеріальних активів.

Прогнозні припущення щодо розвитку об'єкта дослідження – впровадження новітніх розробок і технологій змушують постійно вести моніторинг останніх науково-технічних досягнень, що стимулює процеси їх комерціалізації.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: НЕМАТЕРІАЛЬНІ АКТИВИ, ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ, ГЛОБАЛІЗАЦІЯ, ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ, ІННОВАЦІЇ, ІНФОРМАТИЗАЦІЯ, ЛІЦЕНЗІЯ, ТОРГІВЛЯ, ГАРМОНІЗАЦІЯ, ПАТЕНТУВАННЯ.

ABSTRACT

Yeremenko A.V. Global factors of internationalization of intangible assets. Visnyk National Transport University. Series «Economic sciences». Scientific, scientific and industrial journal. – K.: NTU, 2024. – Issue 2 (59).

The article is devoted to the substantiation of scientific and theoretical foundations and leading factors of influence in the system of management of intangible assets in the case of characteristic manifestations of internationalization.

The object of research is the processes of formation of intangible assets in the context of their internationalization in order to create competitive advantages.

The purpose of the work is to deepen, based on the analysis of the processes of internationalization of intangible assets in the context of their globalization and informatization, and to develop proposals for identifying mechanisms for creating competitive advantages on world markets in order to increase the efficiency of international trade and economic activity.

The research method is a theoretical and analytical substantiation of processes related to the internationalization of intangible assets.

The task of ensuring stability in all processes and types of activities important for the enterprise is an indispensable condition for its effective functioning, the determining role of which belongs precisely to intangible assets, that is, that part of the enterprise's assets that make up more than 90% of its value. In the article, based on a more in-depth study of the basic scientific and theoretical principles and analytical calculations regarding the internationalization of intangible assets, two groups of their manifestations at the macro and micro levels are distinguished. The first can be used in the creation and implementation of an active trade policy of the country, the others indicate appropriate directions for developing the strategy of international activities of individual enterprises. The author also gives global factors and characteristic manifestations of the internationalization of intangible assets.

The results of the article can be used by domestic enterprises of any industry to develop recommendations for increasing the efficiency of international trade and economic activity at the expense of intangible assets.

Predictive assumptions regarding the development of the object of research - the introduction of the latest developments and technologies make it necessary to constantly monitor the latest scientific and technical achievements, which stimulates the processes of their commercialization.

KEY WORDS: INTANGIBLE ASSETS, INTELLECTUAL PROPERTY, GLOBALIZATION, INTERNATIONALIZATION, INNOVATION, INFORMATIZATION, LICENSE, TRADE, HARMONIZATION, PATENTING.

АВТОРИ:

Єременко Андрій Валерійович, кандидат економічних наук, докторант, ДННУ «Академія фінансового управління», e-mail: andreyu@ukr.net, тел. +380503314661, Україна, 01014, м. Київ, бул. Миколи Міхновського, 38, orcid.org/0009-0005-6177-838X.

AUTHORS:

Yeremenko Andriy V., Ph. D. (Economics), SESE «The Academy of Financial Management», Kyiv, Ukraine, e-mail: andreyu@ukr.net, tel. +380503314661, Ukraine, 01014, Kyiv, Mykola Michnovsky Blvd., 38, orcid.org/0009-0005-6177-838X.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Олейнікова Л.Г., доктор економічних наук, старший науковий співробітник, ДННУ «Академія фінансового управління», Київ, Україна.

REVIEWER:

Oleynikova L.G., Doctor of Economic Sciences, Senior Researcher, SESE "The Academy of Financial Management", Kyiv, Ukraine.